

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa Z.B.
przeciwko Skarbowi Państwa - Komendantowi Głównemu Policji
o zapłatę i nakazanie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 22 stycznia 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 12 października 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
- 2) przyznaje adwokatowi M.D-M.
od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta), podlegającą podwyższeniu o podatek od towarów i usług (VAT) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w postępowaniu kasacyjnym;
- 3) zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 1 lutego 2016 r., którym oddalono powództwo o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Komendanta Głównego Policji kwoty 500.000 zł tytułem zadośćuczynienia, dożywotniej renty w wysokości 3.000 zł miesięcznie, zobowiązanie pozwanego do spowodowania dokonania wpisu powoda na listę rencistów resortu Policji oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz dowolnej fundacji pomocy osobom poszkodowanym dodatkowej kwoty pieniężnej.

Powód oparł skargę kasacyjną na obu podstawach przewidzianych w art. 398³ § 1 k.p.c., a we wniosku o przyjęcie tej skargi do rozpoznania wskazał przyczyny objęte art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c. Wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.), wskutek pozbawienia go możliwości obrony jego praw przez odmowę ustanowienia dla niego pełnomocnika z urzędu. Stwierdził, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, z uwagi na naruszenie przez Sąd Apelacyjny przepisów art. 5 k.c., ewentualnie art. 121 pkt 4 k.c., poprzez ich niezastosowanie w związku z podniesionym przez pozwanego zarzutem przedawnienia. Wskazał również, że Sąd Apelacyjny, nie poczynił żadnych ustaleń w tym zakresie, *a priori* założył, że powód miał dowiedzieć się o szkodzie na osobie już w październiku 2002 r., kiedy doszło do zdarzenia, z którego wywodził szkodę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została jako nadzwyczajny środek prawny, służący od prawomocnych orzeczeń, którego celem jest ochrona interesu publicznego, polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Założenie to może być zrealizowane jedynie poprzez powołanie i uzasadnienie istnienia co najmniej jednej z przesłanek wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Nie jest rolą Sądu Najwyższego, nie będącego trzecią instancją sądową, korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej sprawie, nawet gdyby w rzeczywistości miały one miejsce. Sąd Najwyższy bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające wniosek

o przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie przez skarżącego istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym.

Skarżący upatruje przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., tj. pozbawieniu strony możliwości obrony jego praw. Nieważność postępowania występuje wtedy, gdy strona postępowania wbrew swej woli zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga rozważenia, czy w konkretnej sprawie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz, czy pomimo zaistnienia tych dwóch przesłanek strona mogła bronić swoich praw. Tylko przy kumulatywnym spełnieniu tych wszystkich przesłanek można mówić o skutkującym nieważnością postępowania pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 404/09, z dnia 16 lipca 2009 r., II PK 13/09, z dnia 7 listopada 2007 r., II CSK 339/07 - niepubl.).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika z urzędu co do zasady nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swych praw. Strona ma bowiem uprawnienie i możliwość podejmowania osobiście różnych działań w postępowaniu przed sądem, zmierzających do ochrony własnych praw, niezależnie od tego, czy działa z pełnomocnikiem, czy samodzielnie. Wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu podlega zaś zawsze indywidualnej ocenie, a sąd uwzględnia go tylko wtedy, gdy udział pełnomocnika w sprawie uzna za potrzebny (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z 12 września 2007 r., I CSK 199/07, z 19 marca 2004 r., IV CK 218/03 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2009 r., II CSK 643/08 – niepubl.). Wyjątkowo jednak oddalenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu może spowodować nieważność postępowania ze wskazanej przyczyny, m.in. gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznajomość reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać

prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2000 r., I CKN 787/00, niepubl. oraz z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CZ 58/15, niepubl.; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 marca 2005 r., III CSK 533/04; z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07; z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 50/08; z dnia 14 lutego 2013 r., II CSK 385/12 - niepubl.).

Wbrew zarzutowi skarżącego nieustanowienie pełnomocnika z urzędu nie implikowało nieważności postępowania przez Sądem drugiej instancji. Mimo odbywania kary pozbawienia wolności, skarżący miał możliwość obrony swoich praw w procesie, był zawiadamiany o terminach posiedzeń sądowych, miał możliwość składania pism procesowych, a jego dotychczasowe postępowanie nie wskazuje na nieporadność w przedstawianiu stanowiska w sprawie i dochodzeniu swoich racji. Sama zaś sprawa nie jest skomplikowana pod względem faktycznym i prawnym. Wbrew twierdzeniom skarżącego, sam fakt skutecznego podniesienia przez pozwanego zarzutu przedawnienia roszczeń odszkodowawczych, nie jest wystarczający dla przyjęcia, że nieustanowienie dla powoda pełnomocnika z urzędu skutkowało pozbawieniem go możliwości obrony jego praw.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przyczynie oczywistej jej zasadności wymaga od skarżącego wykazania, że zaskarżone orzeczenie zapadło z oczywistym, rażącym naruszeniem przepisów prawa lub podstawowych zasad prawa, widocznym od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy i dłuższych dociekań. Naruszenie prawa powinno mieć charakter szczególny i kwalifikowany (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, niepubl.; z dnia 23 listopada 2010 r., III UK 10/11, niepubl.). Nie spełnia przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jedynie powołanie naruszenia konkretnego przepisu prawa, ale sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego rozstrzygnięcia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004, nr 13, poz. 230; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 38/06, niepubl.; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, niepubl.).

Analiza uzasadnienia wniosku powoda nie pozwala na stwierdzenie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Brak w nim przekonującego wyводу prawnego o zaistnieniu takiego stanu rzeczy w stosunku do zaskarżonego orzeczenia. Skarżący nie wykazał, że Sąd Apelacyjny w stopniu rażącym naruszył przepisy art. 5 k.c., ewentualnie art. 121 pkt 4 k.c., poprzez ich niezastosowanie. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2012 r., V CSK 409/11, nie publ. i z dnia 9 sierpnia 2016 r., II CSK 719/15, OSNC 2017 nr 5 poz. 60), że przy ocenie, czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c., rozstrzygające znaczenie mają okoliczności konkretnego wypadku, a w szczególności charakter uszczerbku, jakiego doznał poszkodowany, przyczyna opóźnienia w dochodzeniu roszczenia i czas jego trwania. Stwierdził, że powód nie jest osobą nieporadną, nie wskazywał w podstawie faktycznej roszczenia, aby doznał szczególnej krzywdy psychicznej lub cierpień, opóźnienie w dochodzeniu roszczenia nie może zaś w żadnej mierze być uznane za nieznaczne. Uznał również, że osadzenie w zakładzie karnym nie może być uznane za przypadek siły wyższej uniemożliwiający dochodzenie roszczeń, o którym mowa w art. 121 pkt 4 k.c. Mając na uwadze, że siła wyższa musi być zdarzeniem zewnętrznym w stosunku do powołującego się na nią podmiotu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2002 r., IV CKN 629/00, niepubl.), nie można za nią przyjąć sytuacji, gdy powód nie dochodzi swoich roszczeń z obawy, że ich nie udowodni lub z uwagi na zaangażowanie w inne toczące się postępowanie. Konfrontacja zawartych w uzasadnieniu wniosku ogólnych twierdzeń powoda, że pozbawienie go wolności i prowadzenie przeciwko niemu postępowania karnego powinny być uznane za przeszkody uniemożliwiające dochodzenie roszczeń odszkodowawczych, z wywodami zawartymi w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, nie pozwala na przyjęcie, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Nie spełnia również tego wymagania powołanie się we wniosku na sprzeczność poczynionych przez Sady ustaleń w zakresie daty dowiedzenia się przez powoda o szkodzie i o osobach zobowiązanych do jej naprawienia z zebrany materiał dowodowy, skoro skarżący nie wskazał konkretnego przepisu prawa, który miał zostać naruszony, a ponadto w świetle art. 398³ § 3

k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

W postępowaniu przed Sądem drugiej instancji nie doszło do nieważności postępowania z innych niż wskazane przez skarżącego przyczyn, które Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę z urzędu, stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na zasadzie odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.).